

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ראה

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת ראה

- א לפניכם היום - לא ישים לפניו אלא 'היום' מבלי דאגת מחר א
- א הכל בידי שמים - יבין כי מתנת כשר ודם אינו אלא מתנת שמים א
- ג לכל הנושחים בשמך באמת - אז תתקיים ברכת שמים בידו ג
- ד ראה אנכי - בכל מאורעותיו יראה את ה' העושה לכל המעשים ד
- ו ואני תפילה - הקב"ה מקבל כל תפילה כמות שהוא ו
- ז בין כך ובין כך קרויים בנים - בכל מצב אנו נחשבים לבניו של מקום ז
- ח למען ידע דור אחרון - השיבות יתירה בעבודת ה' בדורנו ח
- ט כל ישראל יש להם חלק - עבודת השי"ת שייכת לכל אדם בכל עת ט
- י החכם עיניו בראשו - ראש אלול היום י
- יא אנכי נותן לפניכם היום ברכה - עלינו לתקן מעשינו להיות ראויים לקבל הברכה יא
- יב נכסוף נכספתי - אף אם לא עלתה בידו לקיים המצוות כראוי ישתוקק לקיימה כראוי יב
- יב נתון נתן - מצוות הצדקה יב
- יד נדבות פי רצה - מצוות הצדקה באמרי פיו יד
- טו כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלוךך - שפע גשמי ורוחני הנשפע ע"י הצדקה טו
- טו בתי כנסיות ובתי מדרשות - ענין עסק התורה וישיבת ביהב"נ טו

פרשת ראה

לפניכם היום – לא ישים לפניו אלא היום מבלי דאגת מחר

בפרשתן (יא כו) 'ראה אנכי נותן לפניכם היום. ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלוקים אשר אנכי מצוה אתכם היום, והקללה אם לא תשמעו... אשר אנכי מצוה אתכם היום', ביאר בספר 'יסוד אמונה' (מתלמידי החוזה) כי היום. מרמז על בטחון השלם – שאין האדם מחשב עניניו אלא מה שנוגע לו לאותו היום. אשר הוא עומד בו, מבלי לדאוג דאגת מחר... (כמו שפירש הרמ"ל בפסוק 'ויברכם ביום ההוא לאמר – בירכם שתמיד יהיה לנגד עיניהם רק אותו היום), וכך אמרה תורה 'ראה אנכי נותן לפניכם היום'. – נתתי בידכם את כח הבטחון שלא לחשב אלא מהיום. ותו לא מידי. וזהו 'את הברכה' – 'אשר תשמעו' לקיים את ציווי הבורא 'אשר מצוה אתכם' על הבטחון, לדעת ולחשוב רק על היום. ובוזה תירשו ברכה לביתכם, לאידך, אם ח"ו לא יזכור רק מהיום, ויוסיף דאגה בלבנו, יבוא לעבוד ע"ז ל"ע כמאמר הכתוב 'וסרתם מן הדרך...'. כי חוסר בטחון בא מחסרון אמונה, שאם הוא מאמין באמת שהקב"ה הוא 'משגיח' על העולם בוודאי יהיה בטחוננו בה, נכון לבו בטוח בה'. וכיוון שהוא חסר אמונה ע"ז בא ללכת אחרי אלוקים אחרים כן נלע"ד..

ומפורש אמרה תורה (יד א) 'בנים אתם לה' אלוקים, פסוק זה כטללי נוחם הוא לבני ישראל, כי הזוכר תמיד שהוא 'בן' לאביו שבשמים - הזן ומפרנס לכל, וממלא כל מחסורו לא ידאג על עתידו, גם יקבל באהבה ושמחה את כל הקורות אותו. ולא יעמיד עצמו לומר אוי לי שכך עלה בגורלי... שהרי יודע הוא ומאמין באמונה שלימה שהכל בחשבון משמים ממעל לטוב לו כל הימים, וכמו שאמרו (ירושלמי הוריות ג ד) לטובתי נשברה רגל פרתי". באופן כזה ישמח ויעוז במתת גורלו, וממילא תרום ותגביה קרנו, יומתקו כל הדינים והכל יתהפך לטובה וברכה ב'נגלה' ממש.

הכל בידי שמים – יבין כי מתנת בשר ודם אינו אלא מתנת שמים

בפרשתן (טו יז) 'איש כמתנת ידו, כברכת ה' אלוקך אשר נתן לך', ביאר נחמד מצינו (הרה"ק מוהרי"א כהנא הי"ד), על דרך משל לראובן שקיבל מידיו של שמעון סכום אדיר של מעות, הרי פשיטא שלא יודה ראובן לידו של שמעון, אלא לשמעון עצמו – בידעו כי לא היד נתנה לו את הסכום הגדול, אלא 'בעל היד' – חברו שמעון, הוא ה'נותן', על כן יודה לו ראובן ויהלל למי שהעניק לו מתת ידו ברוחב לבו... כיו"ב, יש לנו לזכור בכל עת, שלא ניחל ונקווה למתן שכרו של ה'בוס' או לאידך – למתת ידו של ה'נותן צדקה', כי הללו אינם

א. ומפורש אמרו בגמרא (נדה לא.), וז"ל. דרש רב יוסף מאי דכתיב (ישע"י יב א) 'אודך ה' כי אנפת בי, ישוב אפך ותנחמני' במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שיצאו לסחורה, ישב לו קוץ לאחד מהן (ואיחר בזה את הספינה) התחיל מחרף ומגדף (מרוב צערו על שהספיד 'עסק טוב), לימים שמע שטבעה ספינתו של חברו בים התחיל מודה ומשבח (שחיינו ניצלו) לכך נאמר 'ישוב אפך ותנחמני'.

ב. כיו"ב אמר הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע בשם הרה"ק הרר"א מליז'ענסק זי"ע (הובא ב'תורת הס"ק מקאזמיר' בספר 'דברי יצי', שהאדם יכול לפרנס את עצמו, אפילו אם לא יהיה לו למכור רק קסמין דקין ולהעשיר מזה עושר רב, וכל זה בתנאי שלא יהיו נמאס בעיניו... ומבאר עפ"י את הכתוב בפרשתן (טו טו) כי יברכך ה' אלוקך בכל תבואתך ובכל מעשי ידך – ומתי תתקיים ברכה זו – כשיקיים והיית אך שמח.

עוד מפרש 'והיה ה' - מבטחו' כמו שאמרו חז"ל (בר"ר מב א) 'אין והיה אלא לשון שמחה', והיינו שהשמחה משמשת סימן ואות אם יש לאדם בטחון בבוראו, כי הבוטח בה' אינו דואג על פרנסתו וצרכיו, שהרי סמוך ובטוח שה' לא יעזבנו, ממילא נחה נפשו ושרוי בשמחה.

עוד הובא (שם, בהערה א) וכן אמר אא"ז זצוק"ל מקאזמיר, שמחה היא עצה לפרנסה, כמו שנאמר (דברים לג יח) שמח זבולון בצאתך, ופירש"י הצלח בצאתך לסחורה. ומה ענין 'שמח' ל'הצלח', אלא שע"י השמחה יצליח האדם בכל דרכיו. וכן בפרשתן על הפסוק והיית אך שמח תרגם יונתן ברום חדוון באצלחותא – כי ע"י השמחה יצליח בכל אשר יפנה.

אלא כ'ידו' של הנותן זה הקב"ה בכבודו ובעצמו הזון ומפרנס לכל, ולא הם ה'נותנים' (אף שבוודאי נצטוונו ב'הכרת הטוב', מ"מ היטב יש לנו לדעת מיהו ה'נותן')... הדברים אמורים בין לטב בין למוטב, וכגון, כשחברו מזיקו ח"ו, אך לטיפש ייחשב הניזוק אם יקום בחברו להשיב לו כגמולו, או עכ"פ אם יהיה נוטר לו טינה בלבד, מתוך מחשבה שרעהו הוא

אשר הביא עליו את הרעה הגדולה הזאת. אין לו אלא להבין ולהשכיל שרעהו אינו כי אם 'יד' המכה, שנשלחה אליו ממרום... וזה דבר הכתוב איש כמתנת ידו כשם שמתנת ידו של האדם אינה מתנת ה'יד' אלא של האדם ה'נותן'. כן הוא בברכת ה' אלוקיך כאשר האדם מקבל 'בין שמאת ה' הייתה זאת', והוא יתב"ש אשר נתן לך".

ג. כבר אמרו להמשיל לכלב אשר בעליו מכהו במטה, והכלב קם בחמתו ונושך את המטה, והנה, לא די שאינו נוקם ומעניש בזה את בעליו אשר הכהו – אלא אף פוצע הוא את פיו בעקירת שיניו עד זוב דם, וזאת מפני שאין לו דעת להבין שה'מכה' אותו הוא האדם המחזיק במטה, ולא המטה שאינו אלא 'אמצעי' לבעליו להכות על ידו. ולכן אמרו חז"ל (סוטה מט:): שבעיקבתא דמשיחא 'פני הדור כפני הכלב', כי כן הוא 'פני הדור' אשר כל אחד חושב ומדמה בנפשו שחברו עשה לו עוול ע"כ משיב לו כגמולו בראשו. ומדוע לא ישים אל לבו שחברו אשר עולל לו כך וכך אינו כי אם 'מקל' בעלמא אשר הקב"ה הכהו במקל זה – בכדי לעוררו ולקרב את לבו אליו, והוא ב'חכמתו' במקום אשר יבוא להתעורר ולשמוע את דבר ה' אליו הריהו מגלגל 'מחלוקת' בעולם...

ד. הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע המשיל משלו (משלי הח"ח לר"ד זאריצקי תלמידו), פעם איקלע 'בן כפר' לתחנת הרכבת, והנה רואה הוא אדם העומד לצד הרכבת וחצוצרה בפיו, וראה זה פלא – כשאדם זה מצפצף פעם אחת ממהרים כל הקהל לעלות על הרכבת, אחר כמה רגעים יוסיף הלה לצפצף בשנית ואז אף ה'נמושות' ימהרו כל עוד נשמתם באפם לעלות על הרכבת, לאחר מכן יצפצף הלה בשלישית ותחל הרכבת במסעה. נתפעל הכפרי מכוחו של זה האיש, ועד מהרה ניגש אליו ואומר לו בחנופה, לכבוד גדול הוא לי להכיר את מנהיג ומנהל הרכבות, איש אשר על פיו יישק כל דבר. מילא האיש שחוק פיו, באמרו, טעות גדולה טעית בני, אינני אלא 'פועל' קטן, הממלא אחר כל הוראותיו של המנהל היושב כאן למעלה במקום מהודר ולבוש מחלצות, הוא הבעה"ב אשר מרוויח הון רב מכל נסיעה ברכבת, על פיו יישק כל דבר, והוא הקובע את כל החוקים ומועדי הנסיעות. אני אינני אלא שליח פשוט.

אף אנו נתבונן במה נשתנינו מאותו 'בן כפר' טיפש, בשעה שהננו משקיעים ב'קשרים' עם עסקן פלוני ועם נדיב אלמוני, וכי הללו מנהיגים את העולם, וכי הללו יכולים לגרום לאדם להיות 'שמח וטוב לב מרוב כל'... עד שאפשר לומר כי יש בזה 'כפירה נסתרת'... הרי הכל תלוי ברצון השי"ת ולא ברצון אדם יהיה מי שיהיה, וכמו שנאמר (תהלים קמו ג-ה) 'אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה... אשרי שקל יעקב בעזרו שברו על ה' אלוקיו'.

וכן ביאר בסידור 'בית אברהם' (לרבי אברהם טחוריק ז"ע) בנוסח התפילה 'יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם', אם יכירו בניך וידעו שכל אשר יארע להם מאתך היא, ולא נעשה דבר 'בידי' אדם, אלא בדבר ה', הרי ידיעה זו גופא היא מנוחתם, שהרי בזה תשלחו נפש האדם כי אי אפשר לבריה שבעולם לא להרוויח ולהגדיל רכושו – א"כ מה לו לרדוף ולהחניף לעשיר פלוני או לעסקן אלמוני, ו'לבעל השפעה' ידוע... לאידך, מה לו לדאוג מפחדו של פלוני, ומדוע יחשוש מאיומיו של אלמוני אחרי שאינו אלא כידא אריכתא כביכול של בורא עולם, ובלא שליחות וציווי ממעל אין בידו עשות מאומה...

ה. פעם נכנס הרה"ק רבי צבי מליסקא ז"ע יחד עם בנו לעיר אחת באישון ליל, באין להם מקום ללון נכנסו לבית המדרש ועסקו שם בתורתם ובעבודתם, אך רעבונם גבר והטרידם מעסק התורה והתפילה, באותה שעה הייתה אשה אחת 'מקשה לילד' בעיר, ובאה אמו של הרה"ק מליסקא לאמה של המקשה לילד בחלום, ואמרה לו, אם ברצונך שתחיה בתך לכי נא ותני 'צענעריל' (מטבע שהיה נקרא כן, ושוויו עשרה זהובים) לבני השוהה עתה בבי מדרשא, ובזכות זה תלד הבת מיד בניקל. מיהרה האם לבית המדרש, ועשתה כפי שנצטוותה, ואכן מיד נולד בן לבתה למזל טוב. אחר הדברים האלה פנה הרה"ק אל בנו באמרו, אם כבר ירדה אימי ממנוחתה בגן עדן לעולם השפל הזה, ונגלתה אל אותה אשה בחלום הלילה, וכי לא היה ביכולתה לצוות עליה לתת 'צוואנציגער' (מטבע השווה עשרים זהובים), ומדוע אמרה לה רק 'צענעריל' ותו לא, אלא כשהשי"ת רוצה צענעריל יהיה רק צענעריל, כי כל מזונותיו של אדם קצובין לו, ואי אפשר להוסיף עליהם ולא לפחות מזה, וככל היוצא מפיו של הבורא יעשה.

ורעבו. כי זהו דינו של הסומך על כוחות עצמו. ואילו ודורשי ה' הסומכים על ריבונם ומתפללים לפניו על מזונם וכל חסרונם, הם לא יחסרו כל טוב ושפע רב נשפע עליהם מלעילא¹.

ואל יאמר, אכן, אין הקב"ה מקפח שכרם של הבוטחים, אבל לא על חוטא ופושע כמוני הדברים אמורים, לזה ישמע לדברי הרמב"ן (ריש 'האמונה והבטחון'), וז"ל. עוד אמר 'בטח בה' ועשה טוב' (כלומר בטח בה' אף בטרם עשה טוב), כלומר, אעפ"י שאין בידך מעשים, ותדע בעצמך שאתה רשע, עם כל זה בטח בה' כי הוא בעל רחמים וירחם עליך, כמו שנאמר (תהלים קמה) 'ורחמיו על כל מעשיו' ר"ל צדיקים ורשעים, עכ"ל. על כן כל איש יתגבר להסיר דאגה מלבו ויהיה סמוך ובטוח בה', ויהא ה' בעזרו².

בן לגבי פרנסתו של אדם נאמר בן – לא מעשי ידיי מביאים לו הפרנסה, כי אף מעשי 'ידוי' בידי שמים הם... וכעין שכתב ה'ארחות צדיקים' (שער השמחה) 'וצריך שיבטח בשם יתברך שיצליחהו במלאכתו ובעסקיו, ולא יבטח בהם, אלא יחשוב אשר מלאכתו ועסקיו הם 'דרך' לפרנסתו מאת ה' יתברך, כמו אדם הבוקע עצים בגרזן, אע"פ שהגרזן חותך העץ, אין הכח בא מן הברזל, אלא מן האיש הבוקע עם הברזל לחתוך בו העץ'³.

לכל הבוטחים בשמך באמת – אז תתקיים ברכת שמים בידו

כתב רבי אברהם בן הרמב"ם ז"ל (המספיק לעובדי ה', פ"ח 'בטחון' החלק הג') על הכתוב 'כפירים רשו ורעבו ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב' (תהלים לד יא), כי הנה הכפירים. חזקים הם מאוד בטבעם, והם סומכים על כוחם ועוצם ידם להשיג את טרפם ואת מאכלם, ולכן רשו

ו. אמנם אם יבטח בה' יגדל שכרו למעלה למעלה, וכמו שאמרו במדרש (שוח"ט תהלים קמו) על הפסוק 'אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלוקיו עושה שמים וארץ...' ומה ענין 'עושה שמים וארץ' לכאן, אלא אתם יודעים במי אתם בוטחים – במי שעושה שמים וארץ, משמתחתי את השמים והרקעתי את הארץ שמא זזו ממקומם, כך מי שהוא בוטח בי אין שכרו פוסק לעולם.

ז. סיפר הרה"ח ר' ישראל הארטין (מיישישי חסידי פולין), שבימים שקודם 'המלחמה' ראה פעם ברחובות ווארשא יהודי זקן בא בימים העובד לפרנסתו כ'זגג' הנושא על כתפיו לבדו זכוכיות גדולות וכבדות עד מאד, ניגש ר' ישראל ורצה לעזור לו כמצוות 'עזוב תעזוב עמו', אך הזקן לא הסכים לו, וכה אמר לו, שמע נא בחור, זה לי כבר יותר מתשעים שנות חיים, ועדיין כוחי במותני, ואם תשאל מנין לי כוחות אלו, אספר לך דברים כהווייתן, פעם עשיתי איזו טובה להרה"ק רבי בונים זי"ע, והרה"ק שאלני באיזה ברכה הנני חפץ, ענית לי לו שהרבי יברכני שאזכה להשיא כל צאצאי בהרחבה, ושתהא הפרוטה מצויה בכיסי תדיר, ענה הרבי ואמר לי בזה הלשון, 'אברכך, אז דאס זארגן זאלסטו קיינמאל נישט האבן, ווייל דער וואס זארגט געבט נישט דער אויבערשטער, אז מ'בעט איהם געבט ער' (אברכך, כי לא תדאג לעולמים, כי זה הדואג אין הבורא נותן לו ולא כלום, ורק אם מבקשים הימנו אז הוא נותן), וסיים היהודי, הנה עברו עלי רוב שנותי, את צאצאי השאתי בהרחבה מרובה והפרוטה אינה חסרה מכיסי לעולם, והינך רואה שאף כוחותי עדיין עומדים לי... ח. בעת נישואי הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר זי"ע נשא לפניו אביו הרה"ק ה'קדושת יו"ט' זי"ע דברי כיבושין קודם החופה, ובתוך דבריו אמר, הנה מעמידים את החופה תחת כיפת השמים, הידעת בני את טעם הדבר, אלא כדאיתא במסכת סוכה (ב:) על הפסוק 'וסוכה תהיה לצל יומם' (ישעיהו ד ו), שאליבא דאמת הוה ליה לומר 'וחופה תהיה לצל יומם', ומסקנת הגמרא 'תרת' שמעת מינה (עיי"ש). ולהסביר קשר הענינים שבין סוכה לחופה, כי הסוכה צריכה להיות דווקא תחת כיפת השמים, לרמוז לאדם שבכל דרכיו ועניניו ישא עיניו השמימה, וידע שאפילו דבר קטן לא נעשה כאן בעולם הזה אם לא הכריזו כך קודם לכן בשמים ממעל, כיו"ב אמרו חז"ל 'צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי' - כלומר שיפסיק לחשוב שהעולם הזה קביעות יש בו, אלא תדע שעולם הזה ארעי הוא, ואין לך אלא לחסות ב'צילא דמהימנותא' בצל האמונה - שהכל מתנהל ממעל.

כענין זה הוא גם ענין החופה, שמעמידים אותה תחת כיפת השמים בלא שום הפסק וחציצה לשמים, לרמוז לחתן הנך עומד להקים בית נאמן לה' ולתורתו, שא נא עיניך השמימה, ותדע לך כי אין על מי לסמוך כי אם על אבינו שבשמים, ושלא תחשוב לסמוך עלי - אביך (הקדושת יו"ט), או על ה'שווער' שלך וכיו"ב, כי לא הם יפרנסוך ויכלכלוך,

כל מה שיעשה, כי כל אשר יעשה לכם לטוב הוא, ואם לא תבינוהו (תדעו, שהוא) כמו שלא יבינו הבנים הקטנים את מעשה אביהם רק יסמכו עליו, כן אתם תסמכו על ה'ִ, וזהו שאמר 'כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך', שבכם בחר ה' להיות לו לעם, לכן תאמינו בכל לב ונפש כי הכל בחשבון ממעל לטובתכם ולהנאתכם, עכ"ל. סוף דבר, על האדם להאמין בבוראו באמונה שלימה בכל עת,

ראה אנכי - בכל מאורעותיו יראה את ה' העושה לכל המעשים
בפרשתן (יד א) 'בנים אתם לה' אלוקיכם, לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך, וביאר ה'אבן עזרא' (ד"ה ולא תשימו קרחה) וז"ל. אחר שתדעו שאתם בנים לה', והוא אוהב אתכם יותר מאהבת אב לבן, לכן אל תתגודדו על

כי אם 'אב הרחמן' הזן את העולם כולו בטובו, הוא ימלא כל מחסורך בכל עת ובכל שעה, (ולפלא היה, שמיד אחר ה'שבע ברכות' נשבה ארון האלוקים והקדושת יו"ט נסתלק לשמי רום, ובאמת לא יכול היה לתמוך בבנו החתן).

כעין זה כתב הרה"ק רבי שאול ידידיה ממאדז'יץ זי"ע ('ישא ברכה' שמוות ד"ה של נעליך) על דברי הגמ' (שבת קכ"ט). 'אמר רב יהודה אמר רב לעולם ימכור אדם את קורות ביתו ויקח מנעלים לרגליו'. שהכוונה שימכור את קורות ביתו, דהיינו שיסיר מאתו את 'קורת' המחיצה המפסקת מעליו בינו ובין השמים, ויתחיל להבין ולהשכיל שכל הנעשה עמו הכל מן שמיא. ואז 'יקח מנעלים לרגליו' - שיוכל לעשות מחיצה בינו ובין הארץ, וכבר לא יהיה שקוע כל כולו 'בארציות', ויתקרב אל ה' אלוקיו וטוב לו בזה ובבא.

ט. סיפר הרב החסיד המפורסם רבי מנחם מענדל פוטרפאס זצ"ל (מגדולי וחשובי חסידי ליובאוויטש) מעשה שראה בעיניו בשהותו ב'סיביר', וכך הווה מעשה, אחד מגויי המקום טיפס על הר גבוה מאד ותקע יתד ברזל בראש ההר, לאחמ"כ קשר בו חבל גדול וארוך מאד, משם פנה ועלה על הר שני הסמוך גם שם תקע בפסגת ההר יתד ברזל, וקשר בו את קצהו השני של החבל, והנה, בין ההרים הייתה בקעה עמוקה מאד. שאל הגוי את הקהל, האם ברצונכם לראות כשאני עובר ומהלך על החבל מהר אחד לשני, ויענו כל העם יחדיו, אין רצוננו להתעסק היום ב'מצוות ליקוט עצמות', כי בוודאי תיפול תיכף ומיד אל התהום הפעורה תחתך, אך למרבה הפלא עבר האיש בין ההרים בהצלחה רבה (כידוע שחכמה מיוחדת הטביע הקב"ה בבריאתו), ויהי ממחרת הודיע הגוי שכמעשהו אתמול יעשה גם היום לעבור מהר להר על ידי החבל, אך האנשים הפצירו בו שלא יסכן את חייו שוב, דלאו בכל יומא מתרחש ניסא, אולם ההוא גברא אטם אזנו משמוע, וטיפס שוב לראש ההר ועבר על החבל בהצלחה מהר להר, בגמרו שאל את הקהל האם מאמינים אתם שאוכל לעבור על החבל בשלישית, ויענו כל הקהל לא 'מאמינים' אנו, אלא 'להדיא' ראינו שבידך עשות כן. הוסיף הגוי לשאול, האם מאמינים אתם שביכולתי לעבור על החבל הדק ו'עגלה' בידי, ויענו כל הקהל פה אחד, אם יכולת עבור עד עתה ודאי שלא תפריע לך העגלה, הוסיף הגוי לשאול האם יש מי מביניכם שיסכים לשבת בתוך העגלה כאשר אגרור אותה על החבל, אך בזה כבר לא היה מי שהסכים לסכן חייו.

אחר כמה רגעים ראו את האיש מהלך על החבל עם עגלה ובתוכה יושב לו ילד בניחותא בלא שום פחד, וכך עבר מהר אחד למשנהו, והיו אנשים תמהים 'מי הוא זה ואיזה הוא' הילד שהסכים להסתכן כך, משירד הסביר הילד וכי מה היה לי לפחד, 'הרי האיש שעבר עמי על החבל הוא אבי...'. כאומר, שאם הוא ציוה עלי לשבת בעגלה הייתי סמוך ובטוח שאינו מסכן אותי כלל.

סיים ר' מענדל ואמר, מסיפור זה למדתי, כי כך צריכה להיות אמונתו ובטחונו של היהודי, כהוא ינוקא שסמך על אביו בידעו ש'אב' אינו מזיק לבנו, ותמיד רחמי האב על הבן להיטיב לו כל הימים, והזוכר זאת - אשריו וטוב לו הן ביושבו בביתו בהרחבה, והן בגלותו בסיביר, כי מרגיש תמיד בעצמו כ'יושב בעגלתו של אביו', שהמנהיג הוא הבורא בכבודו ובעצמו.

הוסיף ר' מענדל ואמר, שלאחר מעשה ניגש ביחידות אל הגוי ושאלו איך מצליח הוא לעשות כדבר הזה, לעבור על חבל דק בין שני הרים גבוהים כאלו, ענה הגוי 'כאשר עוברים על החבל - איז ניט דא קיין וועלט', פירוש, בשעה שעוברים על החבל יש להסיח דעת מכל הנעשה בעולם, ואף אחר שגמר פסיעה זו - מיד יחשוב רק על הפסיעה הבאה, כי אף המחשבה כמה פסיעות נותרו להלך בידה לגרום לו למעוד וליפול. אף בזה נלמד יסוד גדול בעבודת ה', שאין לו לאדם לחשוב רק מאותה הנקודה שהוא עומד בזו השעה, ואם יעשה כן לא ימוט לעולם.

ולקבל כל הקורות עמו באהבה, וכדיעה שיש 'טעם עליון' לכל אשר בא עליו, בין לטוב ובין למוטב. (כו) אומרים לעץ 'אבי אתה' ולאבן 'את ילדתנו'.

בעיני כתב ב'דעת זקנים לבעה"ת' (ד"ה בנים), וז"ל. בנים אתם לה' אלוקים - ולכן אם מת אביכם ה'בשר ודם' לא תתגודדו, שהרי אינכם יתומים בכך - כי יש לכם אב שהוא חי וקיים יתברך ויתעלה שמו. א, אבל הנכרי כשמת אביו יש לו להתגודד - שהרי אין לו עוד

וז"ל ה'ספורנו' (ד"ה בנים) בפסוק הנ"ל שאין ראוי להראות תכלית הדאגה והצער על המת הקרוב אליו, כי עדיין נשאר לו קרוב נכבד ממנו במעלה ובתקנות טוב. (יותר מהקרוב שמת לו עתה), והוא אבינו שבשמים, שהרי אתם בנים לה' שאביכם קיים לעד, ואין

י. הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע ביאר בפסוק (יא כו) 'ראה אנכי נותן לפניכם היום', דהנה 'טעמי המקרא' שעל תיבת ראה הוא 'רביעי', שסימנו נכתב ממעל לתיבה, ובתיבת אנכי הטעם הוא 'תביר' שמקומו מתחת לתיבה, ולרמז לנו, שבאם בכל הקורות אותו יראה האדם ויתבונן אל הטעם שלמעלה - שהכל מאתו בא, והוא עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, אזי האנכי האנוכיות והגאוה שלו תביר (שבירה - בלשון ארמי), גאוותו תשבר לגמרי וישאר זך ונקי (הובא ב'מושיען של ישראל ח"ב ע' 361).

יא. פעם נכנס יהודי מבני ארץ הקודש אל הרה"ק מסאטמאר, ומענהו בפיו - כי עלה ברצונו לירד ולהשתקע לדור בחו"ל, אחר שבחו"ל קל יותר להשיא הבנים, אמר לו הרבי, שמע נא, הן בארץ הן בחו"ל אין כל הסבר היאך עומדים הקהל הקודש בהוצאות הנישואין המרובות. אלא שמכל מקום - זוהי מציאות הדברים שבסייעתא דשמיא כולם משיאים צאצאיהם בשעטומ"צ, וכל הנפקא מינה שבין בני ארץ הקודש לבני חו"ל, שבחו"ל יש איזה מקום להלביש הדבר ב'דרך הטבע'... ובא"י הדבר מוכיח שהוא למעלה מדרך הטבע, אבל באמת כולו ניסים, עתה אמור נא לי, וכי מעדיף אתה להחליף הנהגת ה' עמך שלא כדרך הטבע בהנהגה שבדרך הטבע...

יב. הנה כתיב (תהלים קד) 'לוויתן זה יצרת לשחק בו', יש שרמזו בזה, דלכן נקט 'לוויתן' - עפ"י מאמר חז"ל (בי"ב ע"ד): שמתחילה ברא הקב"ה את ה'לוויתן' זכר ונקיבה, משראה שאין העולם מתקיים (אם הם יפרו וירבו) הרג את הנקיבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא... נמצא הזכר נשאר לבדו... אמר הקב"ה אינך נשאר 'בודד' בעולם, אלא הקב"ה יעמוד לימינך, ויהא כביכול 'משחק' עמך.

יג. סיפר הגאון החסיד רבי מענדל פוטערפאס זצ"ל, מה דהוה בדידיה בשנים קדמוניות כשאסרו שלטונות רוסלאנד (רוסיה) את שמירת תורה ומצוות, פעם אחת היה ר' מענדל עם הרה"ק מריבניץ זי"ע (שהיה כידוע מסכן את נפשו למול ילדי ישראל) באיזה 'ברית מילה', אשר אבי הבן היה מרודפי הדת, ולא אבה בשום פנים ואופן למול את בנו הנולד לו, אך האם היולדת הזמינה אותם לערוך ברית מילה - כשיגיע יום שבעלה יצא מן העיר לדרך רחוקה, וכך הווה, ביום יציאת הבעל למרחקים שלחה טעלעגראם אל הרה"ק שיבוא למול את הרך הנולד. תיכף יצא הרה"ק מריבניץ עם רבי מענדל אל עבר המחוז שבו התגוררה האשה, ובקושי רב עלה בידם להעביר את סכין המילה בגבולות אותו העיר, ומל הרה"ק את התינוק כדת וכדין, בתוך כך החל דם רב לזוב מהתינוק ולא פסק, אך דא עקא שלא יכלו להחיש רופא שיטפל בתינוק מחשש שמא יוודע הדבר לאב, ואולי אף ימסור הרופא לשלטונות על המילה האסורה. מיד נכנס הרה"ק מריבניץ לחדר סגור והתעכב שם דקות ספורות, וכאשר יצא מן החדר פסק הדם לגמרי ללא שום השתדלות, וחזרו לעירם. לאחר מעשה שאל רבי מענדל את הרה"ק מה היו מעשיו בהיותו בחדר פנימה - שעל ידיהם עצר את שטף הדם, סיפר לו הרה"ק שעמד וחילה את פני קונו - וכך אמר 'אבי שבשמים' הנה עשיתי כעת מצווה רבה, אבקשך שלא תביישני, ואכן שמע הקב"ה את תפילתי.

נענה רבי מענדל ברוב ענווה ואמר, הנה אני עם כל תורת החב"ד שלי - כאשר ראיתי דם לנגד עיני אבדו עשתונותי, ואילו הרה"ק מריבניץ באמונתו הפשוטה פעל (בתפילתו) גדולות ונצורות. כאומר, עבודה גדולה היא להשריש אמונתו שבמוחו לתוככי הלב.

וכבר מצינו להרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע (מכתב כה) וז"ל. וכתב הצדיק ר' ליב מדוקאר נ"ע - תלמיד מובהק של הרה"צ המגיד ממעזריטש... דע בני שמן אמונת השכל לאמונת הלב רחוק יותר מאשר מן הארץ לשמים.

ועל כל ענין מה שעוסק יתפלל בלשונו, ואף כי לשונו לשון עילג ואינו יכול להתפלל בלשון עברי כראוי, הוא חביב לפני הקב"ה כאילו הרבה להתפלל בלשון רחבה שפה ברורה ונעימה וצחה. ועל ידי תפילה זו ישמע ה' לקולנו ויצא לנו תועלת, כי תפילה זו וודאי בכוונה היא, ולא יהיה פיו ולשונו מדבר ולבו בל עמו כי מדבר בהרגל ובמצות אנשים מלומדה, דמכיוון שהוא מתפלל בכל יום דבר חדש - מה שצריך לו באותו זמן ועת, וגם מסדר תפילתו בפיו, אם כן, לזו צריך כוונה וודאי, ואי אפשר להתפלל בלי כוונה מיוחדת ולכן יוצא ידי תפילה גמורה, כי זהו העיקר - התפילה הנאה ממעמקי הלב, דכתיב ממעמקים קראתיך - ממעמקי הלב.¹⁰, ועוד עיקר התועלת, שקובע בלבו כי אין אדם ואיש ישראלי נתון תחת המקרים וסדר הזמן וכו' (עכ"ל)¹¹.

נוראות כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (צדקה הצדיק רי"ג) מי שהוא 'חסר' ומבקש מהשי"ת 'שישלים מחסורו' אי אפשר שהקב"ה לא יענהו, וכמו שכתוב (תהלים לד יט) 'קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע', וכן איתא בזהר (ח"ג קצה). דתפילת העני כוללת את כל התפילות ובוקעת רקיעים, ואפילו שמדבר בלא

ראוי שתדאגו ותתאבלו בתכלית על שום מת, והיינו, דמה לו לאדם לבכות אחר שקרוב הוא אל אביו שבשמים, קל חי וקיים, הממלא כל מחסורו ומשפיע לו כל טובו כאב לבנו, הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך".

ואני תפילה - הקב"ה מקבל כל תפילה כמות שהוא

בשערי חודש אלול נזכרה את דברי ה'טור' (תקפ"א) כל המוסף לבקש רחמים זכות היא לו... על בן מה טוב ומה נעים להרבות בתפילה בזה החודש. בענין התפילה מצינו להרה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע (יערות דבש ח"א דרוש א'), וז"ל (לענין כל ימות השנה). בברכת 'שמע קולנו' בו ישים כל מגמותיו לה' להתפלל לו על כל צרכיו אפילו דבר קטן או גדול, לא יבצר דבר מה שלא יתפלל בו אל ה', אם צריך לעשות שידוך את עצמו או בניו ובנותיו יתפלל לה', לסחורה יתפלל לה' שיצליחו ויוליכו בדרך הישר, כללו של דבר אין דבר מה שרצינו לעשות בו ביום מה שלא יתפלל לה' להצליחו ולהוליכו בדרך הישר. ואין צריך לומר אם יש לו ח"ו צרה בתוך ביתו שצריך להתפלל, וכן אם יש לו איזה שמחה שיתפלל שלא יחטא בשמחה ולא יקרהו עוון ח"ו שלא יהיה ח"ו שמחה שאחריה תוגה.

יד. ידוע מה שאמר המשגיח 'רבי ירוחם' זצוק"ל אחר פטירת ה'חפץ חיים' זי"ע כשהכל הרגישו כי 'חשכות' באה לעולם, ויען ויאמר, אכן, ה'חפץ חיים' נסתלק מאתנו, אבל הרי מי שעשה את ה'חפץ חיים' עדיין חי וקיים...

(משיחותיו, דעת חכמה ומוסר ח"ב עמוד פח).

טו. אומר היה הרה"ק מסאטמאר זי"ע, דהנה מקובל בפי העולם לומר, דמי שיש לו בנות יש בידו לבחור בעבורן 'חתן' בעל מידות טובות מהיראים לדבר ה', ואילו אצל בניו תלוי הכל בידי שמים, ואין בידו לבחור בבעל כשרון או בעל מידות טובות, אך אני אומר איפכא, דאין ביד בשר ודם לבחור את ה'חתן', שהרי ארבעים יום קודם ליצירת הולד כבר קבעו 'בת פלוני לפלוני' (סוטה ב.), משא"כ על הבנים יש בידו להתפלל ולחנכם ללכת בדרך התורה, ועל ידי שהוא עצמו יתקן את מעשיו וישמש כדוגמא לבניו יזכה שאף הם ילכו בדרך התורה.

לאחר מלחמת העולם השנייה הגיע חתן יתום ביום חופתו אל הרה"ק מסאטמאר וביקש להתברך מפה קדשו, נתן הרבי את ידיו הקדושות על ראשו והאריך בברכות ובתפילה במשך זמן רב, בלכתו שאלו המשמשים מדוע ברכו זמן רב כל כך מה שאינו נוהג לעשות אצל אחרים, השיב הרה"ק ואמר, 'תפילת וברכת ההורים לחתן קודם החופה מלווים אותו כל ימי חייו, והרי חתן זה אין לו אב ואם, שהרי הם נהרגו על ידי הרשעים עקדה"ש הי"ד, נמצא חסר חתן זה ברכות ותפילות אלו, על כן רציתי להשלים לו את החסר והעתרתי עליו בתפילה להצלחה בכל אשר יפנה'.

טז. פעם נשתבחו בפני הרה"ק מסאטמאר על רב פלוני כי אדם גדול הוא, שאל הרה"ק וכי ראיתם אותו היאך נראית תפילתו - רק עפ"י צורת תפילתו של איש אפשר לעמוד על טיבו האם גדול הוא...

והוכיח הדברים מדברי המדרש (בר"ר, חיי שרה ס טו) על הפסוק (בראשית כד טו) ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק, א"ר הונא צפת (ראתה) שידו שטוחה בתפלה אמרה ודאי אדם גדול הוא לכך שאלה עליו, והיינו שעל פי תפילתו קבעה ש'אדם גדול' הוא.

כעין זה מצינו בדברי ה'חרדים' (פס"ו ג) על הפסוק (משלי כז כא) 'מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו', דכמו שכלי המצרף יבדוק בטיבו של זהב, כיו"ב כשתרצה לבדוק 'טיבו' של אדם - תבדוק לפי מהללו לפי כוונתו בתפילה.

לה' אלוקיכם'. משל למלך גדול אשר תחתיו שרים רבים ונכבדים הממונים על כל ענייני המלוכה, ואף גם תושבי מדינתו רבו לאין מספר, זאת ועוד ברשותו אוצרות כסף וזהב עד אין מספר, אמנם כל אלו לא ימצאו מקום בתוך תוכיותו בנקודת לבנו, כי שם תשכון רק אהבתו לבנו יחידו מחמד נפשו".

על זה הדרך חביבין בני ישראל שנקראו בנים למקום, אף שיש לו להקב"ה ריבי רבבות מלאכים שרפים ואופנים עד אין שיעור ומספר, מכל מקום כביכול עיקר מעייניו נתונים לבני ישראל, בניו רחומיו וחביביו – ואף אם נתלבלבו בעוונם עדיין חביבותו אליהם. ולא עוד, הרי אין אומרים בפני האדם אלא מקצת שבחו, ורק שלא בפניו אמרינן כל שבחו (עירובין יח:). נמצא שמה שאמר להם הקב"ה בפניהם 'בנים אתם לה' אלוקיכם', לא זהו כל שבחם כי אם מקצת, וזהו 'חיבה יתירה נודעת להם' - הרבה יותר ממה שנאמר להם (חסדי אבות להחיד"א אבות ג יד).

נוראות דרש הרה"ק הרר"ב מפשיסחא זי"ע (הובא ב'פני מנחם' שש"פ מאמר ב. י"א משם הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, וכן ב'ילקוט קדושת לוי'), גבי 'קידוש החודש' אמר הכתוב 'אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדים', ודרשו, אל תקרי אותם אלא אתם, אתם אפילו שוגגין, אתם אפילו מזידין... ואם לגבי קידוש החודש שנכתב בו 'אותם' דרשו חז"ל לקרוא 'אתם' – לכלול בו אף את השוגגין ומזידין. עאכו"כ שבפירוש כתיב 'בנים אתם לה' אלוקיכם' ואיננו צריכים לשנות לשון הכתוב, בוודאי שנאמר בנים אתם לה' אלוקיכם - בכל מצב שהוא. 'בנים אתם - אפילו שוגגין, ואפילו מזידין', כי אף אם חטא אחד מישראל עדיין הוא בן אהוב אצל אביו שבשמים המחבבו אף בתוך ההפיכה. ולא נותר לו לאדם אלא להושיט את ידיו והקב"ה יפשוט לעומתו ידו ויקרבהו אליו כבראשונה.

דעת (כי אין 'עני' אלא בדעת [נדרים מא.]) ושופך תפילותיו שלא במתון ובסדר, רק שמתוך שבירות לבו שופך נפשו לה', ודבריו בלתי מסודרים ושלא בדעת... וכמו ששמעתי דכל אחד מישראל שחסר לאיזה דבר ומבקש גם בהפלגה כדרך שנאמר 'הרחב פיך ואמלאהו' (ופירש"י בברכות ג. - הרחב פיך לשאול כל תאוותך) היה פועל בוודאי, רק מכיוון שהוא מרוצה במצבו על בן אין תפילתו מתקבלת, וצריך לזה דעת שלא להתרצות ולחשוב עצמו שאינו חסר, שלא להיות 'מסתפק במועט' רק בישועה שלימה. ומוכיח זאת מדברי הגמרא (תמורה טז.) על הפסוק (דה"א, ד י) 'ויקרא יעבץ לאלוקי ישראל לאמר, אם ברך תברכני והרבית את גבולי, והיתה ירך עמי ועשית מרעה לבלתי עצבי, ויבא אלוקים את אשר שאל', ואיתא שם בגמרא - אמר יעבץ להקב"ה אם ברך תברכני וגו' הרי טוב, ואם לאו הרי אני הולך בנסיסי לשאול (הרי אני מת בעצבוני - רש"י). והיינו ש'יעבץ' התפלל באופן ש'הרגיש חסר' והרגיש בנפשו שאם אין השי"ת מושיעו בישועה שלימה טוב מותו מחייו, ואכן מיד 'ויבא אלוקים את אשר שאל' (תיבת 'מיד' הוסיפו בגמרא יתר על לשון הקרא), ומאריך שם ב'צדקת הצדיק' בענין בקשת רחמים שלא לפי שורת הדין שבוז וודאי יענהו ה' ביום קראו.

בין כך ובין כך קרויים בנים - בכל מצב אנו נחשבים לבניו של מקום

בפרשתן (יד א) 'בנים אתם לה' אלוקיכם', פסוק זה מחזק ידים רפות ורגלים כושלות, כי אב לנו בשמים אשר בידו כל היכולת, ואהבתו אלינו גדולה עד מאד כאהבת האב לבן, אהבה שאיננה פוסקת לעולם, אף אם לא נהג הבן כשורה. וכך אומרים משם ה'אור החיים' הק' (עין 'חפץ ה' שבת פט:): על המשנה (אבות ג יד) 'חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, חיבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר (דברים יד א) בנים אתם

יז. להרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זי"ע היה חסיד עובד ה' רבי מוניא מוסינזון שלפרנסתו היה עוסק באבנים טובות ומרגליות. פעם דרש הרש"ב בשבחן של כמה יהודים פשוטים, שאלו ר' מוניא, וכי מה חשיבות ראה הרבי ביהודים הללו.. אמר לו הרש"ב 'יש בהם מעלות רבות'. חזר ר' מוניא ואמר, אינני רואה בהם דבר, הרש"ב לא ענהו אלא ביקש הימנו שיציע לפניו את המרגליות שהוא עוסק בהם. הראה ר' מוניא לרבו את אבני החן היקרים אחד לאחד, בהצביעו על אחד מהם ואומר, הנה אבן זו יקרה היא עד למאד ואין דומה לה ביופי ובשוויותה הרב. אמר לו הרש"ב (באותה מטבע לשון) אינני רואה בהם דבר. השיבו ר' מוניא, אכן, בכדי לשער כראוי שוויה של מרגלית צריך להיות מבין, והרבי אינו מבין בעסקים אלו. נענה הרבי בהתלהבות - אף הרוצה לשער כמה יקר וחביב כל איש מישראל צריך להיות מבין גדול...

לנו אבינו שבשמים, בני רחומי, אפילו אם הכאשתם ח"ו את ריחכם בעוונות וחטאים, מכיוון שאתם ה'בן' יקר לי אפרים, לכן עדיין אתם ילד שעשועים כתינוק הקטן שהוריו משתעשעים בו בכל זמן ועת, ללא שום חילוק במצבו, וזה שמסיים הכתוב כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד, בכל מצב בו ימצא תדיר רחם ארחמנו נאום ה'.

למען ידע דור אחרון - חשיבות יתירה בעבודת ה' בדורנו

אדרבה, חיבה יתירה נודעת לנו, בני דור האחרון אשר הנסיונות רבו למעלה ראש, כי דייקא נסיונות אלו מוכיחים כי חשיבות מיוחדת יש לעבודתנו, וכמו שאמר הרה"ק מסאטמאר זי"ע על דברי ה'תוספות יום-טוב' (אבות ה ה), שבמסכת יומא (א ז) איתא שפרחי כהונה היו עומדים בליל יום הכיפורים בסמוך לכהן גדול, אם היו רואים אותו כשהוא מתנמנם, היו מכין באצבע צרידה - להקיצו, עיי"ש. ומבאר התויו"ט, כי יצר טוב ויצר הרע מתקוטטים זה עם זה כשני אויבים, וכשאתה מהם רואה שקרוב הוא להיות מנוצח מתחזק על עמדו להילחם בראותו כי בלתה אליו הרעה, ומכיוון שגדולה קדושת ליל יום הכיפורים עד מאוד, ובפרט גבי 'כהן גדול' - שהוא עתיד לעמוד למחרת בעבודת הקודש לכפר על הכלל כולו מכל חטאיהם, על כן מנסה הסט"א בכל

איתא בגמרא (קידושין לו.) תניא, 'בנים אתם לה' אלוקים' - בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים, אין אתם קרויים בנים, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר, בין כך ובין כך אתם קרויים בנים. הרי שלדעת רבי מאיר אף אם האדם אינו עושה רצונו של מקום ואינו מתנהג כראוי ל'בנו של מקום', עדיין בשם 'בן' ייקרא, וכאן נפסקה ההלכה כר"מ, כמו שכתב ה'רשב"א' (שו"ת קצד) כי כלל מסור בדינו 'כל מקום שנחלקו ר"מ ור"י הלכה כרבי יהודה' אעפ"כ במחלוקת זו 'הלכה כרבי מאיר'. ובכל מצב ואופן ייקראו בנים למקום. יהיה מה שיהיה, ויעשו את אשר לא ייעשה - עדיין בנים הם אהובים וחביבים לפני אבינו שבשמים יי.

חוברים אל הדברים הללו, דברי ה'אור החיים' הקדוש ('מאור החיים' עמ' כ"ה, חובר ע"י תלמידו ר' שלמה פרנקו זצ"ל) על הכתוב (ירמיהו לא יט) 'הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים, כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד, על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה'', כי מדרך העולם כשנודף מאדם ריח שאינו טוב מתרחקים כל סובביו ממנו, לא כן פני הדברים כשהריח בא מתינוק קטן, שהרי אז לא זו בלבד שאין הריח מרחיק את הוריו מאתו, אלא אדרבה ירוצו לקראתו באהבה וחיבה יתירה לנקותו מכל לכלוך וטינוף, להעמידו בטהרתו ונקיותו, וכמו כן אומר

יח. עפ"י דברי הרשב"א ביאר הרה"ק מסאטמאר זי"ע במהות הסגולה שנהגו רבים להזכיר בכל עת צרה וצוקה 'אלקא דמאיר ענני' ורואים ישועות גדולות נצורות - סגולה זו מיסודו של 'רבי מאיר בעל הנס' בעצמו (עיי' ע"ז יז). כי הנה אמרו חז"ל (עירובין יג:) 'גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ולמה לא קבעו הלכה כדבריו, מפני שלא ירדו חבריו לסוף דעתו'. נמצאנו למדים, שעפ"י אמת היה צריך לפסוק כר"מ, אלא שלא ירדו חבריו לסוף דעתו ע"כ לא קבעו כמותו. אבל כלפי שמיא שבוודאי יורדים שם לדעתו של ר"מ, שם הלכה כרבי מאיר. מעתה, כראות אדם כי צרה קרובה, והוא מבין שלרוב חטאיו בא לו כן, יזעק לבורא 'אלקא דמאיר ענני', הלא אתה אלוקי השמים פוסק לפי רבי מאיר, ולדעתו אף אם לא התנהגתי כיאות עדיין 'בן' אנכי, על כן חמול נא עלי וחוסה על עמלי.

השתא מבאר ה'דברי יואל' (דברי ר"ה, ל"ו) כמין כפתור ופרח את נוסח התפילה בתפילת המוספין של ראש השנה. 'אם כבנים, אם כעבדים. אם כבנים, רחמנו כרחם אב על בנים. ואם כעבדים, עינינו לך תלויות עד שתחננו ותוציא כאור משפטנו...' ולכאורה יפלא. אם כעבדים אנו בעיני המקום, כלום אין אנו ראוים לבקש שירחם הקב"ה עלינו. והשתא יבואר, שאנו פונים בתחינה קדם ריבון עלמין. אם כבנים אם אכן ראוים אנו להיקרא 'בנים', וודאי תחתמנו בשנה טובה ומתוקה, ברוב רחמיך כרחם אב על בנים. אך אם כעבדים אם אין אנו עושין רצונו של מקום ולא חשובים אצלו כבנים, אלא כעבדים. עדיין עינינו 'לך' תלויות תולים אנו עיניהם מייחלות לבורא דייקא, כי הלא לפי ההלכה הפסוקה במרומים, הרי שאף אם לא אמון בנו, עדיין בנים אנו למקום כשיטת רבי מאיר, ע"כ עדיין מייחלים אנו עד שתחננו ותוציא כאור משפטנו, איום קדוש.

ואם יאמר האדם וכי איזו תקנה יש לי אחרי שכבר עברתי כל כך הרבה עבירות, והיאך אתקן את כל עוונותי. לזה אמר הכתוב היום כי הבעל תשובה 'כתינוק שנולד' היום - בתנאי שמעתה יעזוב את דרכו הנלוזה, ויתחיל להלך בדרך טובים.

ואם יוסיף האדם לומר אין בכוחי להתגבר על היצר האורב לי יומם ולילה להכשילני, על כגון דא אמרה תורה אנכי, כלומר הקב"ה אומר לו אנכי אהיה בעורך כמאמרם (פוכה נב) 'יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו'.

ואם עדיין יטען לומר, אולי אין זו טובה אמיתית כי בזה שמרצים אותי בכל מיני ריצוים נראה הדבר כאילו סחורה גרועה מוכרים לי, לכך אמר לפניכם שהקב"ה מניח לפניכם את הדרך הטובה ואינו מכריח אתכם לבחור בטוב אלא 'הבוחר יבחר', ואם יאמר אדם שקבלת הברכה תלויה רק אם יהיו בעולם עוד צדיקים, אבל אם רק אני אבחר בטוב לא אזכה לכל רב טוב הצפון לצדיקים, לזה נכתב ראה בלשון יחיד, ללמדנו שגם היחיד יכול לזכות בברכה ולא ישגיח במעשי עולם אם מקבלים עליהם עול תורה ומצוות אם לאו^{טז}.

כוחה להכשילו ולטמאותו, לכן הוצרך הכהן שמירה גדולה כל כך^{יז}.

ומכאן, שבדורנו זה אשר אף עיניים עוורות רואות את מלחמת הסט"א על כל יחיד ויחיד מבני ישראל ללכדו ב'רשתם' ולהפילו לבור שחת, מזה נלמד כמה גדלה חשיבותו הרבה של דורנו, שכל יחיד ויחיד יכול להשיג בעבודתו להיות ככהן גדול ביום הכיפורים הנכנס לפני ולפנים, וכשיכיר כל אחד בכוחותיו הגדולים יקל לו להתגבר ולנצח את יצרו^{יח}.

כל ישראל יש להם חלק - עבודת השי"ת שייכת לכל אדם בכל עת

ביאור יקר מצינו בתורתו של הגה"ק מווילנא זי"ע (דברי אליהו בפרשתן ד"ה ראה) עה"פ בריש פרשתן 'ראה אנכי נותן לפניכם היום', נקט הכתוב לשון הוה נותן ולא אמר נתתי בלשון עבר, לכל יעלה האדם בדעתו כי הבחירה בטוב ניתנה בידו רק בתחילת דרכו בעבודת ה', אבל אם כבר החל להלך בדרך שאינה טובה שוב אין לו תקנה אף אם ירצה להשתנות לטובה, על כן אמר 'אנכי נותן לפניכם' לשון הווה, שבכל יום ויום אפילו ביומו האחרון עדיין בידו לשוב ולבחור בדרך הטובה,

טז. הוא (הרה"ק מסאטמאר) היה אומר, שהנה איתא בגמ' (ר"ה טז): שהשטן מתערבב ומתבלבל בעת תקיעת שופר, ואמרו בירושלמי (מובא בתוס' שם ד"ה לערבב) שהוא מתערבב מכיוון שהוא מתיירא שמא שופר של משיח הוא שומע, וכבר שבו ישראל בתשובה, ולכאורה צריך ביאור - הרי זה עידן ועדנים - משך אלפי שנים שבני ישראל תוקעים בשופר ועדיין לא הגיעה זמן גאולתם, ומדוע דייקא בעת הזאת שאינם עומדים ביראתם כדורות הקודמים באה זמן גאולתם. אלא, כי אין הקובע לפי גודל המצווה, רק לפי הזמן - כחלישות הדור וחוזק נסיונותיו כן רבה חשיבותו של הדור למעלה למעלה, ובדורנו - דור אחרון, אשר כל מעט ומעט עבודת הקודש עולה בקושי רב, הרי קושי זה מעלה חשיבותם לאין ערוך, עד שבכוחם להחיש פעמי הגואל, מה שלא נעשה בדורות הקודמים להם (ואף השטן מודה בכך עד שהוא נבהל כל כך...).

כ. הוסיפו לבאר עד"ז את תפילת הכה"ג לפני ולפנים 'שלא יכנסו לפניך תפילת עוברי דרכים', ולכאורה צריך ביאור, וכי מהם חשש כל כך הכהן גדול, אלא כי בהיותם בדרכים בעת עמידתם בנסיון 'שמירת עיניים' הרי גדולתם כמותו ממש - ככה"ג הנכנס לפני ולפנים, ושפיר יש לו לחשוש מהם...

והנה הכה"ג הזכיר י' פעמים את שם הוי"ה, ויחדיו הם עולים בגמטריא ר"ס (260), כיו"ב יש לרמז בעוברי דרכים השומרים על העיניים, כי עין בגמטריא ק"ל (130) והשומר על שתי עיניו עולה בגמטריא לר"ס (2130=260), לרמז שהשומר עיניו שקול ככה"ג הנכנס לפני ולפנים.

ומהאי טעמא היו מלווין אותו בצאתו בשלום מן הקודש 'אשרי העם שככה לו' - והרי לו נאה ולו יאה לזמר 'מראה כהן' - לשבח את הכה"ג עצמו, וכי מה ענין יש לזמר ולשבח את העם, אלא לרמז לנו ענין זה, כי אשרי העם - ביד כל העם להיות ככה - ככה"ג הנכנס לפני ולפנים, בהתגברם על הנסיונות.

כא. מה גדלה כוחה של קבלה ואפילו קטנה, וכמו שאמרו חז"ל (שהש"ר ב ב, בעין לשון זה) פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם. וידוע פירושם של צדיקים (פרי צדיק ר"ח אלול אות ד, בשם הבעש"ט)

באר הפרשה - ראה

החכם עיניו בראשו - ראש אלול היום

לעצמכם 'שנה טובה ומתוקה', התעוררו כבר מעכשיו לקראת יום הגדול של 'ראש השנה' הבא עלינו לטובה, ותזכו בד"ן לקראת יום זה הגדול והנורא ותצא זכאי בד"ן לשנת גאולה וישועה²².

בוא וראה גדולת יום ראש חודש אלול במשנתו של הגר"א (בביאורו למגילת אסתר, ע"ד הרמז) על הפסוק (אסתר א ג-ד) 'בשנת שלוש למלכו עשה משתה... ימים רבים שמונים ומאת יום', וכתב הגר"א, וז"ל. אמרו חז"ל (על הפסוק 'ואשה כי תזוב... ימים רבים') - ימים - שנים, רבים - שלשה, למה נקרא רבים שהם של צער. (עזה"ד יבואר

דבר בעתו מה טוב, שה'קריאה' בשבת זו - שבת ר"ח אלול - בפרשת ראה. וכמו שרמזו בה הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורה זי"ע שהוא ראשי תיבות ר'אש א'לול ה'יום, כי קריאת זאת הפרשה תהיה תדיר בפתחה של חודש הרחמים והסליחות (בשבת מברכין אלול, או בר"ח אלול כבשנה זו), והודיענו הכתוב בזו העת - ל' יום קודם ראש השנה, 'ראה אנוכי נותן לפניכם היום' - 'היום' זה ראש השנה (כמבואר בזה"ב ח"ב לבי:), זכור מ'עתה' את היום הגדול הבעל"ט, וניתן לכם חודש זה כמתנה לקנות

שאכן סגי בפתח קטן, אבל בתנאי שיהא מפולש (א דורך אין א דורך), והיינו שתהא הקבלה קבועה היטב בתוכיות לבו, כמי שעשה חור בקיר מעבר לעבר שהוא בר קיימא.

מעין זה כתב הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע שיהא קטן כחודו של מחט, אבל באופן שידקור את עצמו כמדקרות המחט...

בענין זה, יש מהרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר (דברי ליל יוהכ"פ), שהנה, מצינו בהל' מקוואות (ו' ט) שבור מי גשמים המטהרים מעלים את המים השאובים שאינם כשירים כלל למקוה - אפילו אם הם מרוחקים הרבה מהמקווה הכשירה, והיאך - אם יחברם יחד על ידי נקב השקה, והיינו שאף המרוחק ביותר אם אך יעשה לעצמו איזו אחיזה ושייכות לטהרה ייטהר אף הוא בעצמו עד כדי שיוכל לטהר אחרים... כיו"ב, לדידן - על ידי שיעשה קשר ושייכות בעצמו עם הקב"ה - בקבלה אחת אמיתית דוגמת חור ההשקה, יגרום 'השקה' בעצמו, ויתהפך לטהור לגמרי.

עוד אמר הרה"ק (שם) במשנה זו 'מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל' (יומא ח ט), דלכאורה צריך ביאור - שהרי אמרו 'שש מעלות במקוואות' (מקוואות א א) ומעין חשיב טפי מסתם 'מקוה' ומדוע לא דימה את טהרת הבורא לבני ישראל כטהרת מעין החשובה יותר מטהרת מקוה, אלא י"ל, דהמעין נעשה דייקא בידי שמים (ת"כ שמיני פרשתא ט א), ועיקר חשיבותינו וטהרתנו ב'מעשי ידי אדם' - מה שהאדם עובד עם עצמו... כאותה מקוה הנעשית בידי אדם.

ומטעם זה ביאר הרה"ק מסאטמאר מדוע נאמר בתורה (ויקרא טז ט-י) בשעיר לה' שביהכ"פ ועשהו חטאת, ואילו בשעיר לעזאזל לא כתיב ועשהו, כי אכן, כאשר האדם עובד ועושה עם עצמו הרי הדבר מכפר עליו כשעיר חטאת לה, אבל אם אין בו ועשהו - שאינו עובד מאומה עם עצמו - אינו אלא שעיר לעזאזל...

כב. הגאון בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל היה אומר, ש'המחבר' (שו"ע סי' תקפ"א ס"א) כתב 'נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים, מראש חודש אלול ואילך עד יום הכיפורים'. וכתב על כך הרמ"א, ומנהג בני אשכנז אינו כן. והיה הגר"ש מבאר, שאין כוונת הדברים אלא לענין אמירת הסליחות - שלא נהגו בני אשכנז לאומרם מתחילת חודש אלול, אבל בענין ההשכמה לא פליגי, ואף הרמ"א מודה שמי שאינו אומר סליחות ישכים קום לעבודת הבורא - לתורה ולתפילה...

אל הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע נהרו רבים לשבות בצילו בשבת מברכין אלול, פעם אחת בצאת השבת רצו הקהל להיכנס לקודש פנימה להתברך מפה קדשו ולקבל ברכת הדרך, אולם הרה"ק מיאן לקבלם. וכה היו דבריו, הנה, מדרך הסוחרים לערוך בסוף השנה דין וחשבון בכל ההוצאות וההכנסות שהיו להם, לבחון האם השבח יתר על היציאה או להיפך, התדעו מה יעלה בגורלו של הסוחר שלא יערוך 'חשבון' זה - לא יארכו הימים והלה ייאלץ לסגור את כל עסקיו - כשהוא נשאר עם חובות מרובים הרובצים על כתיפו, כי לא ידע מימינו ומשמאלו מה נעשה ב'עסק' שלו. אף לדידן - בעמדנו עתה בגמר השנה, מן החובה לערוך חשבון הנפש, שאם לא כן אפשר להגיע לידי 'הפסד גמור', ומאחר שמאיר'ל עדיין לא ערך חשבון הנפש הרי הוא מוכרח להכנס בחדר לפנים מחדר, ואין ביכולתו לקבל את הקהל לברכה'.

הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע אמר (ליקוטי הרי"ם עמו' תכ), כי חודש אלול מתנה טובה הוא, אשר נותן לנו הבורא ית"ש שנוכל להכין עצמנו לקראת ראש השנה, ובוה ביאר הרה"ק מטריסק זי"ע (מג"א בפרשתו) את הפסוק ראה אנכי נותן לפניכם היום, 'היום' זה ראש השנה (וזה"ק ח"ב לב), וזהו 'לפניכם' קודם יום הדין התקרבו אל ה', ותזכו לצאת זכאים בדין לאתרו לחיים טובים ולשלום.

ואמרו בעלי הרמז, שלכן כתוב בפרשה זו – הנקראת בתחילת חודש אלול, פעמים רבות תיבת 'ושמחת' (יותר מכל פרשה אחרת שבתורה), כי רצה הבורא שנעבוד לפניו את עבודת חודש הרחמים והסליחות מתוך 'שמחה של מצוה', ואלו הימים ימי שמחה הם - שניתן לנו מתנה טובה מן השמים שבידינו הדבר להפוך את השנה הבאה לטובה ולברכה, לאורך אחריות גדולה של ימי הזריעה לכל השנה הבאה², לפיכך עלינו לעבוד את ה' ביראה מתוך שמחה כמאמר הכתוב וגילו ברעדה³.

אנכי נותן לפניכם היום ברכה – עלינו לתקן מעשינו להיות ראויים לקבל הברכה

ה'בלי יקר' (ד"ה דבר אחר) מבאר את הפסוק 'ראה אנכי נותן לפניכם היום', שבא לרמז בתיבת היום אל הגלגל היומי (היינו השמש שעל פי הילוכה נקבע היום והלילה), והסמך תיבת היום אל 'הברכה והקללה', לומר לך שכמו השמש שהוא עצמו אחד הוא ופועל שני הפכים, מתוך השעווה ולאורך מקפיא הביצה, כמו כן היא משחרת פני הכובס ומצד שני מלבנת הבגד, וכל השינויים הללו אינן באים מצד השמש כי אם מצד המקבלים, כך הברכות והקללות הבאים מאתו יתברך, אינם מחמת שיש ח"ו שינוי בו יתברך, פעמים ברכה ופעמים להיפך, שהרי נאמר (מלאכי ג ו) 'אני ה' לא שנית', אלא השינוי בא מצד

כאן כי ידוע שהשנה הוא שם"ה ימים ורביע (והרי מקצת היום ככולו) נמצא שהשנה נחשבת כשם"ו ימים. והנה, אין דנים את בני"א אלא על מחצה מהם, כלומר על הימים ולא על הלילות, כמו שאמרו (שבת פ"ט) 'דל פלגא דליליא', כלומר שאין להענישם על הלילות כי בזה הזמן הם ישינים... נמצא שכביכול רק קפ"ג ימים בידו של היצה"ר הם, וכנגד ימים הללו הייתה סעודת אשורוש - היצר 'שמונים ומאת יום', וג' ימים הנותרים שלא ערך בהם סעודתו - מק"פ עד קפ"ג, הם ר"ח אלול ור"ה ויוה"כ, הנקראים 'ימים רבים' (סה"כ ג' ימים) שהן ימי צער ליצה"ר.

כתב ב'קדושת לוי' (דברים ראש השנה), הנותן בים דרך (ישעיה מג טז) זה ראש חודש אלול, (עי' ב"ר ו). הכלל הוא, כי בראש חודש אלול השם יתברך מגלה אלהותו ומלכותו לנשמת ישראל, וכי הוא מנהיג את כל העולמות בחסדו הגדול, וישראל עם קדושו ממליכים עול מלכותו עליהם. וזה 'הנותן בים דרך זה ראש חודש אלול'... שבר"ח אלול מגלה השי"ת לנשמת ישראל כי הוא מנהיג העולם.

איתא מהאריו"ל (עין הדעת טוב' פר' תצא) וז"ל. 'ועיקר התשובה הזו להיותה מקובלת בחודש אלול הנקרא ירח ימים הנוראים כי אז תפילתך נשמעת ושערי תשובה פתוחים כמו"ש 'דרשו ה' בהמצאו', ובסוד 'אני לדודי ודודי לי' ר"ת אלול, כי אז נהפך הקב"ה לידיד ואוהב אל האדם השב בתשובה'.

ובתב ע"ז ה'פנים יפות' (אחרי ד"ה ביד עתי) וז"ל. 'ולי מה יקרו רעיד קל' – דקאי על ימי אלול, ששורשו הוא כמ"ש האר"י שהם ימי ריעות וימי רצון שחודש הזה מכפר על כל השנה... והוא חסד השי" – שמחשב ימי אלול כל יום שהוא י"ב שעות 'שעה אחת ליום', והם ימי הקודש המכפרים על ימי החול.

כג. אומר היה המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעוונישטיין זצוק"ל, ימי אלול כ"מי זריעה' בעבודת השדה הם, וכמו שבזריעת השדה – מי שאינו זורע אף ב'טענת אונס' לא יהיה לו מה לאכול... כיו"ב הוא לענין עבודת אלול,

החכם עיניו בראשו – יזרע כעת ויאכל פירותיו במשך השנה הבעל"ט (קונטרס ימי רצון).

כד. בפרשתו (טו טו) 'והיית אך שמח', ואמר הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (ילקוט אורות רבותינו עמו' נט) שראשי התיבות של תיבות אלו הוא שו"א, לרמז בזה שפעמים על האדם להיות שמח בפנים צוהלות אפילו אם אין השמחה אמיתית אלא שווא, וע"י צהלתו בפניו יבוא לבסוף לשמחה אמיתית.

וכמו התינוק קטן שמרבה שמחה אצל הוריו בשחוק אשר הוא שוחק (מחייך), אף שהם יודעים בבירור שאין זה שחוק של אמת, כך גם שמחתנו - אף שאינה אמיתית תביא בסוף לשמחה אמיתית.

ובן ביאר הגה"ק ה'ערוגת הכושם' זי"ע (פר' ויקרא דף ה) את דברי חז"ל (הובא ברש"י בראשית א, א) 'מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים והקדים מידת הרחמים ושתפה למידת הדין'. וביאר, כי על פי האמת לא ביטל הקב"ה את מידת הדין ועודה קיימת בעולם, אלא שהקב"ה פעמים מתנהג במידת הדין ופעמים במידת הרחמים. כי לא הרי ענין ה'רצון' הנדרש מהאדם, כהרי חלק ה'למעשה' אשר פעמים אינו עולה בידי האדם לעשות... על כן, לגבי שאיפתו, רצונו ותשוקתו של האדם, נוהג הקב"ה במידת הדין, כי אף אם 'למעשה' לא הצליח להתגבר על יצרו - מ"מ מי מנע ועיכב בעדו מלרצות לעשות טוב... משא"כ לענין העשיה אם לבסוף לא הצליח האדם לעמוד איתן נוכח פיתוייו של יצר, נוהגים עמו במידת הרחמים, וזהו אומרו מתחילה עלה 'במחשבה' לברוא במידת הדין - בדברים של מחשבה, נברא העולם ומתנהג עפ"י מידת הדין, ואילו בקיום המצוות בפועל ראה שאין העולם מתקיים... שיתף מידת הרחמים...

נתון נתן - מצוות הצדקה

בפרשתן (טו י יא) 'נתון נתן לוי' ולא ירע לבבך

המקבלים, ונמצאנו למדים מדבריו, שזאת הברכה - ברכת אלוקים ממעל, קבועה ומצויה לו לכל אחד ואחד, והוא עצמו מחליט האם להתנהג בתומת ישרים וליהנות מלא חפניים מברכת הטוב, או ח"ו להיפך.

נכסוף נכספתי - אף אם לא עלתה בידו לקיים המצוות כראוי ישתוקק לקיימה כראוי

בפרשתן (יא, כו) ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה פתח הכתוב בלשון יחיד ואמר 'ראה' וסיים בלשון רבים - 'נותן לפניכם היום'. וכבר עמדו ע"ז מפרשי התורה. וביאר הרה"ק מקאצק זי"ע (הובא בזר זהב' להרה"ק מסטריקוב זי"ע, השממות עמ' נו), שאכן עצם נתינת התורה שווה היא לכל אחד ואחד, כי כל אחד מישראל קיבל אותה תורה ואותן מצוות, על כן אמר בלשון רבים נותן לפניכם היום כי ה'נתינה' שווה לכל. אך לכל אחד יש 'ראה' בפני עצמו - ראה נא את אשר ציוויתך ועשה אותה לפי כוחותיך וכשרונותיך.

אף אנו נוסף לפי דרכו, כי אף שבפעולת עשיית המצוות שווים בה כל בני ישראל, מ"מ לענין התעוררות הרצון והשתוקקות הלב שונה איש מרעהו, ו'כל הלכבות דורש ה'" כל אחד לפי כוחו ומוחו.

כיוצא בדבר מתאמרא בשם הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע שהמידה היחידית שמותר להקדים בה את החיצוניות קודם הפנימיות, היא במידת השמחה, כי בשאר עניני העבודה נאסרה החיצוניות לגמרי, מכל מקום בענין השמחה - יהיה צהלתו בפניו על אף שאבלו בלבו, כי בסופו של דבר יבוא לידי שמחה וצהלה אמיתית ופנימית.

כה. החיד"א זי"ע מביא בספרו 'פני דוד' (ראה ד"ה ובכפל הכתוב) בשם האלשיך (בפרשתן, ד"ה נתן נתן א"י השני, ועיי' פר' משפטים א"ם כס"ף) שכראות אדם שהקב"ה השפיע לו שפע רב, ידע שאינו אלא 'אפטרופוס' על המעות, וכמו שאמרו (ב"ב קלא:): הכותב כל נכסיו לבן אחד בין הבנים הרי הוא נעשה אפטרופוס על הממון, כי אומדים דעתו של אב שלא כיוון לתת רק לאחד ולהניח את שאר בניו - אלא שמינה אותו לאפטרופוס, וזהו הביאור מדוע כפל הכתוב - 'נתון נתן' לו, כי כל ישראל בנים לה', ואם נתן נכסים לעשיר - הדעת נותנת דחלקו של עני מונח אצל העשיר, ואין העשיר אלא אפטרופוס עליהם.

וז"ש נתון נתן לו, פירוש. ראה אנכי נותן לך, כדי שתתן לו, ולא ירע לבבך - שהרי נמצא שהנך נותן לו משלו, ואין זו מצוה כי מעותיו של העני מופקדים בידך, ושלו הוא נוטל, ואף שלכאורה אין זה מצווה כלל, עכ"ז - בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך.

ענין גדול היה אצל צדיקי הדורות, להיות מן המעשים לצדקה לכתת את רגלם לאסוף מעות עבור עניי העם, ידוע שהרה"ק מסאטמאר זי"ע שלח פעם את הרה"ח ר' געציל בערגער ז"ל שהיה מעשירי הקהילה, שילך ויקבץ בכיהמ"ד דמים יד על יד, כי שכר מצווה זו גדולה עד מאד.

וידוע מה שאומרים בשם הרה"ק הר"א מליזענסק זי"ע, שכיתות הרגליים לאסוף מעות לצדקה בד' קצוות העיר, מכפר לאדם אם נתחייב ח"ו בד' מיתות בית דין.

וב'ערוך השולחן' כתב (סי' רמ"ז ס"ה) מקובלני שאם מאסף צדקה לאחרים, חוסך בזה לדורותיו אחריו שלא יצטרכו לילך לחזר על הפתחים.

בתוך לו, כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלוך בכל מעשך ובכל משלח ידך, כי לא יחדל אביון מקרב הארץ, על כן אנכי מצוך לאמר פתוח תפתח את ידך, כתב ה'חינוך' (תפ) וז"ל. 'וכל מבין דרכי התורה ומשיג לדעת אפילו מעט בחין ערכה, ידע בבירור כי המפור ממונו לצריכים -

נוסף עוד (היינו שלא די שלא יחסר ממונו מהצדקה, אלא אף יתרבה) כי ה' ידין את האדם לפי מעשיו ויעניקהו מברכתו כפי התקרבו אליה (היינו כפי אשר יתקרב האדם אל הברכה המצויה ביד ה'), ומידת הכילות (הקמצנות) היא מחיצה של ברזל בינו ובין הברכה והנדיבות הוא חלק מחלקי הברכה, ונמצא

עיי' 'פתחי תשובה' (יו"ד רנ"ו סק"א) בשם תשו' יד אליהו (סימן נד) **דצריך לעמוד מפני גבאי הצדקה בשעה שהולך וגובה מאיש לאיש. יש שהמליצו, שלכן נהגו לעמוד ב'ויברך דוד', כי אז הוא זמנם של גבאי צדקה להיכנס לבית הכנסת וביהמ"ד לגבות מהקהל מעות לצדקה, ולכן קמים - לכבודם...**

כו. ה'מגיד מדובנא' זי"ע (אהל יעקב ראה, ד"ה כי בגלל) המשיל את הדבר לאדם שאיבד שטר של מאה זהובים, ובדרך חיפושו מצא מאתים זהובים אחרים, יש לו מקום לחשוב שאם לא היה מאבד את המאה הראשונים היה לו עתה ג' מאות זהובים, אך ההולך בשדהו ושק של זרעים בידו ונקרע השק ונפלו ממנו זרעים, ולאחר זמן עבר האיש בשדהו ונשתומם לראות שצמחו בשדהו ירקות לרוב, וכי יש לו מקום לומר - אם לא היה נקרע שקי היה לי כעת לבד משדה מלאה בזרעים גם שק 'גרעיני זרע', והרי לשוטה ייחשב האומר כן, מכיוון שכל הצמיחה באה לו רק על ידי שהשק נקרע ונפלו ממנו גרעיני הזרע. כמו כן על האדם לדעת, שבכדי שיזכה לישועות והשפעות מן השמים עליו לזרוע את גרעיני הצדקה, וכהא דאמרינן 'זרע צדקות - מצמיח ישועות' שהצדקה היא אשר מצמיחה את הישועות וזה פירוש הכתוב 'ולא ירע לבבך בתוך לו' שלא תחשוב שממונך מתחסר על ידי הצדקה, כי אדרבה 'בגלל הדבר הזה יברך ה' אלוך' כי הצדקה היא אשר הצמיחה את כל הברכה והשפע.

כז. ידוע שעל שולחנו של הרה"ק ה'מטה אפרים' זי"ע התאחדו תורה וגדולה גם יחדיו, תחת בעלותו היה בנק (באנק) גדול, בו היו מפקידים מעות ואף היה מלווה סכומים גדולים לכל דורש ומבקש. ביום מן הימים נכנס אליו יהודי עני ואביון וביקש הלוואה גדולה על סכום גדול למחצית שנה, ה'מטה אפרים' הגיש לו את טופסי השטרות שירשום עליהם את פרטי הלוואה, ובתחתיתו אף מקום החותם של הלווה ושל ערב נוסף שעליו לחתום שהוא ערב בעד סכום הלוואה. לאחר רגעים החזיר לו העני את השטר, הביט ה'מטה אפרים' על מקום חתימת הערב, וראה שהעני, שלא היה איש מוכן לחתום עבורו ערבות חתם שם בעצמו בלשון הכתוב 'לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות', כאומר, הקב"ה שלא חסר לו מאומה הוא יהיה ערב בעדי לכלכלני בסכום גדול זה. נכמרו רחמיו של ה'מטה אפרים' על אותו עני ונתן לו את מלוא הסכום, שמח העני והלך לדרכו.

ויהי כעבור מחצית השנה באחד הימים חש ה'מטה אפרים' ברע, ע"כ הלכה הרבנית לעסוק ב'עסקי הבנק' תחתיו... משחזרה מן הבנק, שאלה ה'מטה אפרים' על כל פעלה באותו היום, בין הדברים סיפרה לו שהגיע פריץ גדול ולווה סכום אדיר, תמה ה'מטה אפרים' ומהיכן היה לך את המעות והרי אין כעת בקופת הבנק סכום גדול כ"כ. ענתה האשה, שהגיע יהודי אחד ופרע הלוואה אשר היה חייב להם, ומהסכום הזה היה לה להלוות את הפריץ מעות.

מכיוון שלא זכר ה'מטה אפרים' שאמור היה להיכנס סכום כזה בזה היום, בחן ובדק בפנקסיו ומצא שאכן היום הוא 'זמן פרעון' של אותו עני. ויען המטה אפרים ויאמר, חושדני כי לא ה'לווה' פרע את חובו, אלא אליהו הנביא אשר בא הנה לפרוע 'ערבותו' של 'בעל הממון', חקר המטה אפרים את הרבנית האם אותו היהודי בא לפרוע חובו, ותען ותאמר, לא, אלא יהודי אחר בא ופרע... מכיוון שכן עשה ה'מטה אפרים' חשבון לנפשו מדוע לא זכה לראות את אליהו הנביא, וגמר אומר שכך עלתה בידו מכיוון שאף לאחר שהבין את מצוקתו של העני ביקש ממני 'ערב', ולא נתן לו תיכף את כל המעות בתורת מתנה...

כח. וכך ביאר הרה"ק מסאטמאר (דברי כי תצא) את טענת בני"י בהיותם במדבר 'כלום ראיתם ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא' (יומא עב:), כי במדבר סיפק הקב"ה כל צרכינו ארבעים שנה - ולא היה שייך לקיים שם מצוות צדקה, זו הייתה טענתם היאך אפשר להתקיים בלא 'מוציא' - כלומר בלא להוציא הוצאות על צדקה...

הרה"ק הנהיג לחלק 'לחיים' לכל הקהל אחר הדלקתו נרות חנוכה, לבד מאמירת הפלפול שכבר היה נהוג אצל אבותיו הקדושים, פעם שאלו הרה"ק ה'ברך משה' זי"ע מה המקור למנהג זה, ענה לו הרה"ק הנה מצינו במס' ביצה (ב) 'ביצה שנולדה ביו"ט, ב"ש אומרים תאכל, וב"ה לא תאכל'. וברש"י, 'לא תאכל - בגמ' מפרש טעמא'. ואילו על

באר הפרשה - ראה

יד

המתנהג בה (בנדיבות הלכ) ^כ שהוא בתוכה (בתוך הברכה). לחבריו דיבורים טובים ומחזקים (וזה שייך אף למי שאין לו ממון) שגם על ידי זה יזכה לבוא אל הברכה.

נדבות פי רצה - מצוות הצדקה באמרי פיו

פשיטא ואצ"ל שלא רק לענין נדיבות ממון הדברים **כיוצא** בזה יש לומר לענין מצוות 'עשר תעשר' (יד כב) אמורים, אלא אף לענין נדיבות הפה, שיפור - שבכלל מצוות 'מעשר' שיפריש חלק ניכר ויתן

'תאכל' לא אמר רש"י לעיין את הטעם בגמרא, כי אין צריך כל טעם וסיבה מדוע לתת 'לחיים' ומזונות איש לרעהו, ורק על לא תאכל נדרש טעם מיוחד מדוע...

כט. ובכלל, על האדם להיות 'משכיל אל דל' - להכנס לנבכי מחשבותיו והרגשותיו של רעהו, ולהשתדל להטיב עמו בתכלית הטובה, כמעשה הידוע על הרה"ק מסאטמאר זי"ע שפעם נכנס אליו יהודי מר נפש, ובכה לפניו על רוב צרותיו וחובותיו, כי טפלי תלויים בו, ואף זקוק הוא למעות עבור נישואי צאצאיו וכו', שאלו הרבי, ר' יהודי, לכמה מעות נצרך מע"כ בזו העת, ויען האיש ויאמר 'שלושים אלפי דאלער' טבין ותקילין, פתח הרבי את הארון, והוציא משם סך עשרים ותשעה אלפי דאלער, ויאורו עיני היהודי, ונהפך לאיש אחר... בצאת היהודי שאלו הגבאים את הרבי, אם כבר נתן הרבי סכום אדיר כזה, מדוע לא מילא מבוקשו בשלימות - לתת לו שלושים אלפי דאלער, ויען הרבי, אם הייתי נותן לו שלושים אלפים, היה הלה מהלך בהרגשה. אי, אי, אילו בקשתי יותר הייתי מקבל יותר, ולא הייתה שמחתו שלימה, כמו עכשיו, שקיבל כמעט את כל הסכום שביקש, ומעתה לא יטרידוהו המחשבות אם הייתי מבקש הייתי מקבל יותר... ל. הגה"ק רבי שמעון הכהן שקאפ זי"ע (בהקדמה לספרו 'שערי יושר') מבאר את מאמר חז"ל (תענית ט.) 'עשר בשביל שתתעשר', מדוע העשירות אינה תלויה במעשי האדם, אלא רק בנתינת מעשר, עד שאפשר שתלמיד חכם וצדיק פלוני לא יהא נשפע בעשירות ממעל מאחר שאינו נותן מעשר, ולאידך גיסא ימצא עם הארץ שיתעשר עושר רב בזכות מצוות מעשר. וההסבר בדבר הוא, שכמו הממונה מטעם השלטון על אוצר קטן, אם ישמור תפקידו כראוי יתמנה לאחר זמן לשמור על אוצר גדול יותר, וכך יעלה ממדרגה למדרגה אף אם אינו ידוע כמצליח גדול בשאר תפקידים - מכיוון שבעניני האוצר הרי הוא ממלא שליחותו ותפקידו כראוי. כמו כן בענין עשירות הממון הכל תלוי אך ורק אם משתמש כראוי בממונו, שאם נותן 'מעשר' הרי הוא מראה בזה כי יודע הוא כיצד להשתמש עם ממון, על כן יקבל את שכרו משלם בעשירות ורווחה, ואם לאו - לאו.

כתב בספר 'דרך משה' הנספח על 'ספר הגן' (יום תשעה עשר), שבדק ושאל בעלי אומנויות, אודות כלי הנקרא 'משפך' (כלי שיש לו פה רחב מלמעלה וצר מלמטה וכשרוצים לשפוך משקה מכלי אל כלי מעבירים אותו על ידי המשפך) וכולם כאחד אמרו לו, שבכדי שיפעל המשפך את פעולתו, צריך להיות גודל נקב פתח הצר מלמטה לכל הפחות עשירית מהפתח הרחב למעלה, כי בפחות מעשירית חוזר כל המשקה להיות נשפך מהפתח העליון, וכמו כן הוא בשפך העושר והשפע ממרום, אם פותח האדם כאן למטה פתח של עשירית מהשפע הניתן לו מלעילא, אזי כל השפע יורד דרכו ונהיה עתיר נכסין, אך באם הוא סותם או אפילו רק מיצר את פתחו עד פחות מעשירית אזי כל השפע הנגזר עליו נאבד.

כתב בספר 'כתר ראש' (ריש הל' צדקה ומעשר, קכג) שהגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע אמר בשם רבו הגר"א זי"ע, וז"ל, כל השומר 'מעשר' מובטח בכך שלא יבוא לידי היזק כלל. והשומר חומש מובטח שיתעשר. ויושרש בזה מידת הבטחון, והלוואי כל ישראל היו שומרים 'מעשר' - היה מתקיים הפסוק (בפרשתן טו ד) 'אפס כי לא יהיה בך אביון'. ומוסיף באות קכ"ד, פ"א היה לרבינו ספק בדמי מעשר, והקיל עצמו בזה הפעם, תיכף אח"ז נטבע דלי בבאר, והורידו כלי גרזן עם ווים להוציא, ונפל גם הגרזן לבאר, ועשה חשבון שהדלי והגרזן עלו ממש כמו (הסכום של) כסף מעשר - שלא נתן מצד שנסתפק לו. והפריש תיכף המעשר ואח"כ עלה הגרזן והדלי (מן הבאר).

כתב בספר 'מקור ברוך' להרה"ק רבי ברוך פאייטוסי זי"ע (י"ל בשנת תק"ג, פר' נח ד"ה וכת הקדמונים), שהנה יכול להיות משפך נאה ומפואר עשוי זהב טהור, אך כל עוד שפתחו התחתון סתום אי אפשר להשתמש בו, ולאידך גיסא אפילו אם המשפך עשוי ממתכת פשוטה, אך פתחו פתוח אפשר להשתמש בו כראוי לו, וכמו כן אין נפקא מינה מה הם מעשי האדם בשאר עניני עבודתו, כל עוד שפתחו פתוח והוא מעניק לאחרים משלו הן ברוחניות והן בגשמיות, הרי שופכין לו כל ברכאן דלעילא, אך באם פתחו סתום, אף אם הוא 'מקשה זהב טהור', אינו מקבל את השפע הרב הנשפע עליו מלמעלה.

(ויק"ר לד ח) 'יותר ממה שהבעה"ב עושה עם העני, העני עושה עם בעה"ב'.

ובך איתא בזהר הקדוש (ח"א קד.) רבי אלעזר אמה, תא חזי כמה אנהג קב"ה טיבו עם כל בריין, וכל שכן לאינן דאזלי באורחוי, דאפילו בזמנא דבעי למידן עלמא, איהו גרים למאן דרחים ליה למזכי במלה עד לא ייתי ההוא דינא לעלמא, דתנינן בשעתא דקב"ה רחים ליה לבר נש משדר ליה דורונא, ומאן איהו מסכנא, בגין דיזכי ביה. (פי' בוא וראה עד כמה מטיב הקב"ה עם כל הבריות, וכ"ש להולכים בדרכיו, שאפילו בזמן שהוא דן את העולם, גורם לאותו שאוהבו - שיוכה בדין מבעוד מועד, על ידי ששולח לו 'מתנה' - עני המזכהו בצדקה, והוא הגורם לו לזכות בדין). וכעין זה גם בח"ב (קצח). תא חזי זכאה חולקיה דבר נש כד מסכנא אערע לגביה, דההוא מסכנא דורונא דקודשא בריך הוא הוי דשדר ליה (שעני זה 'מתנה' הוא ששלח לו הקב"ה).

בתי כנסיות ובתי מדרשיות - ענין עסק התורה וישיבת ביהכ"נ

ראשית לכל התחזקות עלינו לברך בתורה תחילה - להרבות פעלים בלימוד התורה, הנה איתא בגמרא (כתובות סב:), שרבי חנניה בן חכינאי הלך ללמוד תורה, והיה זאת בסופן של 'שבעת ימי המשתה' של רבי שמעון בר יוחאי, ביקש ממנו רשב"י שימתין לו ימים מספר עד שיסיים את שבעת ימי המשתה, כי ברצונו לילך עמו ללמוד תורה, אך רבי חנניה לא התעכב ומיד הלך ללמוד, אזל רבי חנניה יתב בכי רב ולמד שם י"ב שנה, ומששב אל ביתו לא הכיר את דרכי העיר שלבינתיים נשתנו, ולא ידע באיזה דרך ילך לביתו. הלך וישב בשפת הנהר, ושמע איך שריבה אחת קוראת ואומרת לחברתה,

לחבירו 'מדיבוריו', הן בדברים טובים שבין אדם לחבירו, דברים המעוררים ומשיכים את הנפש, והן בדברי תורה, שילמד כל אחד עם חבירו ויעניק לו משלו. וכך פסק הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצוק"ל (אגרו"מ ח"ו, אבהע"ו ד, סימן כ"ו), וז"ל, אך הוריתי שכל תלמיד חכם אף שצריך (ללמוד) לעצמו והוא גדול מאוד, מחויב ללמד מקצת הזמן גם עם אחרים אף שמתבטל מתורת עצמו, וראה לדבר מהא דרב פרידא למד עם תלמידו ד' מאות פעמים אף שבוודאי היה אפשר לו ללמוד לעצמו בזמן זה, ולהתעלות יותר בתורה, ואכן קיבל על זה שכר שארכו ימי חייו עד ד' מאות שנה, ומסיים שם, ומסתבר לי שהוא גם שיעור 'מעשר' - עשירית הזמן שיש לו ללמוד תורה, ואולי יכול להוסיף עד חומש, וצ"ע לענין השיעור.

כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלוקיך - שפע גשמי ורוחני הנשפע ע"י הצדקה

ה'כתב סופר' זי"ע (ראה, ד"ה והנה המדרש) מקשה על לשון הכתוב (ט"ו י"א) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתח תפתח את ידך, ומהו 'על כן', אלא מבאר ה'כתב סופר', שהקב"ה אומר לאדם, 'כי לא יחדל אביון' - אנכי לא אשאיר את האביון להיות 'נחדל' מן העולם, למות ח"ו ברעבונו, ולעולם ימצא כל צרכו. אלא, מכיון שהנני יודע שעתידים לבא עליך כל מיני פורענויות וברצוני להצילך מהם, על כן אנכי מצוך לאמר 'פתוח תפתח את ידך' ובוה תנצל מכל רע, וזהו פי' אומרו 'פתוח תפתח את ידך לו' - כאילו אתה פתחת ידך לבקש טובה וחסד מעמו, ולא הוא ביקש טובה ממך. וכמתנה שלחתיו אליך דייקא, בכדי שנתן תיתן לו, ותינצל מכל מרעין בישון, כמו שאמרו חז"ל

לא. עובדא נוראה סיפר אחד מייקירי קרתא דשופריא, שבהיותו אברך צעיר לימים, נחלה ל"ע במחלה הנוראה, בצר לו עלה אל בית המדרש 'חיי עולם' בכיכר השבת (שם ישבו רבים טובים מגדולי עיר הקודש), וניגש אל הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע (שעדיין לא הוכתר לרבי), ונתן לו פדיון גדול ונתברך ממנו ברפואה וישועה, ואכן לא עברו ימים מועטים ואותו אברך נרפא כליל בדרך נס. ויהי מקץ שלושים שנה חלה אותו אברך שוב במחלה הנוראה, ומיד שם פעמיו אל הרה"ק מזוועהיל, שכעת כבר הוכתר לרבי, ומשתינה לפניו את צערו, ענהו הרה"ק ואמר לו, לך נא והזכיר את עצמך אצל עני ואביון ותן לו 'פדיון' והוא יברכך ויפעל בעבורך רפואה שלימה, שאלו היהודי מדוע לפני כשלושים שנה לקח הרבי ממנו את הפדיון ונושעתי מיד ברפואה שלימה ואילו עתה משלחני הרבי שאפנה לאחרים ענה לו הרבי, 'באותה שעה' עני מרוד הייתי, ומשהבאת לי את סכום הפדיון חייתה נפשי בגללך, ובזכות ברכת התורה 'כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך' נושעת ונרפאת ברפואה שלימה, אבל עתה משנתמנתי לרבי, וכבר מצויה ההרחבה בביתי אם כן מה לך כי באת אלי, ורק כאשר תהנה מנכסיך וממונך עני הגון וכן טובים, מובטחני שתיוושע בזכות הצדקה.

הללו נהגו בני ישראל לומר מזמור כ"ז - לדוד ה' אורי וישעי... אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי'. איתא ברבינו יונה' (ברכות ג.) על דברי הגמרא, 'היוצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה', וז"ל. 'הטעם, מפני שנראה כמי שיוצא מן הטורח אל המנוחה, והוא הפך, שבית הכנסת שהוא בית התפילה היא המנוחה, ויש לו לשמוח בישיבתו בה...'

בך כתב ה'חרדים' (פס"ז אות א) למעלה מזה, צריך להתחזק לקבוע רוב יומו ולילו בבית הכנסת ובבית המדרש, יראה לו מרנוע ומנוח ושמחה. כדאמרו החכמים - בתי כנסיות ובתי מדרשות, פרדם לצדיקים ומאסר הרשעים, ואידך פירוש אויל גמור.

הגה"ק הרמ"ע מפאנו זי"ע (מאמר צבאות ה' כח) מבאר את הכתוב (בראשית כה כז) 'ויעקב איש תם יושב אוהלים', וז"ל. מכל זכויות יעקב, תורתו ומעשיו כי רבו, לא פירש בו הכתוב כי אם 'יושב אוהלים', כי גדולה היא ישיבת בתי כנסיות ובתי מדרשות אפילו (מבלי) תורה ובלא תפילה, עכ"ל. והיינו כי ישיבתו בביהמ"ד היא 'תשובתו' של יעקב כנגד עשו וחיילותיו, וכ"ש כשהוא עוסק בתורה ועבודה כדכתיב 'אשרי יושבי ביתך' - עצם ישיבתו בבית ה', עוד - מעלה יתירה יש אם 'ההלוך סלה'.

יהיו אמרינו לרצון לפני אדון כל, שנוכה לערוך הכנה הראויה לקראת הימים הקדושים הממשמשים ובאים, ונכתב כולנו יחד בכתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים, ולשנה טובה ומתוקה.

'בת חנינאי, בת חנינאי, מלאי נא את כדך ונלך לבתינו', הבין רבי חנינאי שזו היא בתו אשר לא הכירה הואיל ולא ראה אותה זה תריסר שנים, והלך אחריה עד שהגיע לביתו. באותה שעה עסקה זוגתו בניפוי קמח, ומשראתה אותו, נשתוממה כשעה חדא, פרחת רוחה ומתה, נענה רבי חנינאי ואמר 'ריבוננו של עולם, ענייה זו - זה שכרה, בעי רחמי עלה וחייתה'. ומקשה ה'בן יהודע' (כתובות שם), מדוע הוצרכו להקדים את הרישא דעובדא מה שלא היכה לרשב"י - מה מוסיף לנו סיפור דברים זה, ועוד, הרי אפילו אלישע נביא ה', בשעה שרצה להחיות את בן האשה השונמית, היה עליו לעשות כמה פעולות - פיו על פיו, ידיו על ידיו, וכל האמור שם, ואילו כאן מצינו שהתנא החיה את המת במאמר פיו - בתפילה, ומבאר ה'בן יהודע' וז"ל. כי הקב"ה ישלם מידה כנגד מידה ואין הקב"ה מקפח שכר דבר כל דהו, והיינו בשכר שהיה להוט ומהיר לילך ללמוד תורה, דאעפ"י שביקש ממנו ר"ש שימתין לו לא רצה, וזה הוא חוץ משורת דרך העולם, שיותר טוב להולכי דרכים שיתלוו זה עם זה, ויהיו בצוותא חדא, ועכ"ז להיותו נחפו ללמוד תורה שעה אחת קודם, לא רצה להמתין, ועל כן פרע לו השי"ת עתה שביקש רחמים להחיות את המת ענה אותו תיכף ומיד, ולא איחר בקשתו, עכ"ל"י.

דבר בעתו מה טוב, לעת כזאת אשר רבים מבני ישראל מתחזקים לרגל ימי הרחמים והסליחות ונתרבו ספספלי דבי מדרשא בעסק התורה והתפילה, ואכן בימים

לב. ב'בעל הטורים' כותב עה"כ (יא כז) 'את הברכה אשר תשמעו' שהוא סופי תיבות 'תורה', שבזכות התורה יבואו הברכות.

כתב המשנ"ב (תקפ"ה סק"ג), שלכן תוקעין בשופר אצל ה'בימה', כי שם קוראים בתורה, כדי שזכות התורה יגן עלינו לעלות זכרונינו לפניו לטובה.

ובכוח התורה לשבר את היצר, הנקרא באחד משמותיו (סוכה גב.) אבן. וכתוב (דברים כז ח) 'וכתבת על האבנים את דברי התורה הזאת' - כלומר כי העצה לאבנים אלו היא התורה הקדושה...

מסופר שהרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע נכנס פעם לבית מדרשו וראה שם את ה'יושבים' משוחחים ביניהם, שאל אותם הרה"ק על מה נסובים הדיבורים, נענו ואמרו שמדברים כעת על היצר הרע ותכססיו, ומה הם דרכי תבוסתו, אמר להם הרה"ק מה רבתה שמחת היצר מכך, אף שהנכם מדברים כנגדו, כי בעת הזאת אינכם עוסקים בתורה, ודבר זה 'רווח' הוא אצלו כי כוח המשברו ביותר הוא התורה הקדושה, שהיא עוקרת הרים ומשברת סלעים.